

MANIFEST: UŽ ŽÁDNÉ NOVÉ VODNÍ ELEKTRÁRNY V EVROPĚ

Již po desetiletí v Evropě budujeme vodní elektrárny na povodí našich řek, a tím ničíme ten nejcennější zdroj života všech živých organismů na zemi, řeky a sladkovodní ekosystémy. Přišel čas ukončit tuto expanzi vodních elektráren v Evropě než vyhladíme veškeré ekosystémy a služby, které přináší lidem a přírodě. Nové vodní elektrárny by v rámci přechodu na klimatickou neutralitu v EU přinesly jen zanedbatelné výhody a jejich nevratný dopad na biodiverzitu, krajinu a v některých případech i zásoby vody¹ už nemůže být dále přehlížen.

ZELENÁ VODNÍ ENERGIE JE MÝTUS

Vodní energetika závažně postihuje sladkovodní ekosystémy, které jsou již nyní v ohrožení. Pouze 40% vodních povrchů v EU (řeky, jezera, mokřady, brakická a pobřežní voda) je v dobré ekologické kondici² a počet migrujících druhů sladkovodních ryb klesl v Evropě o 93% od roku 1970.³

Budování vodních elektráren v Evropě, včetně malých a říčních vodních elektráren, má negativní vliv na tok řeky, migraci ryb, ztrátu přirozeného prostředí, transport sedimentů a erozi, zmiňujeme-li pouze ty nejpodstatnější dopady, a přímo si protirečí se závazky vyslovenými ve Strategii EU pro biologickou rozmanitost, jež požadovaly obnovit 25 000 km volně tekoucích řek.

Nedávný výzkum o vlivech přehrad ve Středomořské pánvi ukázal, že vodní elektrárny, včetně malých projektů, jsou tou nejhlavnější příčinou vyhynutí druhů ryb. Studie ukazuje, že „kdyby hydroelektrická expanze v regionu pokračovala jak je v plánu, 74% (186) z (251) ohrožených sladkovodních druhů ryb by bylo negativně ovlivněno, 65% (163) by bylo ohroženo úbytkem jako následek samotných malých projektů.“⁴ Stavba vodní elektrárny přes řeku je téměř jako její dušení, někdy až k smrti. Nejedná se o žádnou zelenou vodní energii.

VÝHODY NOVÝCH VODNÍCH ELEKTRÁREN V EVROPĚ JSOU ZANEDBATELNÉ

Očekávaný přínos plánované vodní energie pro energetický přechod je zanedbatelný. I v případě, že se postaví 5500+ vodních elektráren v EU (navíc k existujícím 19000+), podíl elektřiny EU poskytnutý vodní energetikou by stoupl z 10% na 11,2-13,9%.⁵ Tento přínos se stane ještě méně podstatným naším přesunem k téměř plné elektrifikaci pomocí větrné a solární energie, ať už přímo či nepřímo, sektorů jako je doprava, topení a průmysl.

Vodní energetika také ztrácí její relativní finanční benefity. Přísnější regulace, dostupnost půdy a čím dál větší dostupnost informací o jejích environmentálních dopadech zvyšují nastolené náklady, zatímco ceny alternativ, jako jsou solární, větrné a jiné zásoby energie,

---

¹ WWF, Seven sins of dam building, 2013

² EEA, European waters: Assessment of status and pressures, 2018.

³ IUCN, WFMF, WWF, TNC, ZSL, The Living Planet Index (LPI) for migratory freshwater fish, 2020.

⁴ Freyhof Jörg, Bergner Laura, Ford Matthew, Threatened Freshwater Fishes of the Mediterranean Basin Biodiversity Hotspot, 2020.

⁵ Eurostat, 2017.

rapidně klesají.⁶ Potenciál vodních elektráren přispět ke zmírnění klimatické změny je také limitován. Uhlíkové emise životního cyklu jsou všeobecně podceňovány, neboť se neberou v potaz emise způsobeny budováním elektráren a metanovými emisemi.⁷ Navíc, nedostatek vody by mohl zmenšit celkovou produkci elektráren v Evropě⁸ a fragmentace řek způsobená vodními elektrárnami omezuje možnost řek zmírnit dopad sucha a povodní⁹, s negativním dopadem na adaptaci na změnu klimatu.

MALÉ NEZNAMENÁ KRÁSNÉ

91% existujících a plánovaných elektráren v Evropě jsou malé, tzn. mají kapacitu méně než 10 MW¹⁰, ale přesto mají dramatické environmentální dopady. Jak je uvedeno v dokumentu Strategie pro vodní energetiku západního Balkánu, jenž byl vydán Evropskou komisí (2018), přínos malých vodních elektráren o kapacitě 10 MW nebo méně je v globálním měřítku „extrémně limitován“, zatímco „jejich dopady na životní prostředí jsou nepoměrně závažné.“

Navzdory tomu malé podniky nadále významně těží z veřejných financí. V letech 2016-2017 poskytly členské státy EU projektům vodní energie více než 4,2 miliardy eur z veřejné podpory, většinou ve formě výkupních tarifů a prémie, ale také prostřednictvím zelených certifikátů a investičních grantů se souhlasem Evropské komise.¹¹ V roce 2018 se 70% podpory obnovitelné energie na západním Balkáně zaměřovalo na malé vodní elektrárny, což generovalo pouze 3,6% z celkové dodávky elektřiny.¹²

ENERGETICKÝ PŘECHOD A OCHRANA PŘÍRODY MUSÍ JÍT RUKU V RUCE

Klimatická krize a krize biodiverzity musí být řešeny společně. V mnoha ohledech je také třeba podniknout stejná opatření. Nemůžeme zastavit neřízené změny klimatu, což by samo o sobě bylo katastrofické pro většinu života na Zemi, bez ochrany a obnovy přírodních ekosystémů. Stejně tak nemůžeme provést udržitelný energetický přechod, který opomíná přírodu. Ochrana klimatu a přírody musí být spojena, pokud chceme zajistit udržitelnou budoucnost pro naši planetu a lidskou společnost.

Řeky, jako všeobecné blaho, by měly být základem sociálního rozvoje a výhody, které umožňují, by měly být sdíleny. Z tohoto důvodu není žádný smysl v budování a řízení vodní elektrárny pro zásobení dané komunity elektřinou, pokud ta samá elektrárna této komunitě odírá možnost zdroje živobytí a blaha: zdravá řeka, které poskytuje pitnou vodu, ochlazuje

---

⁶ IRENA, Renewable power generation costs in 2019, 2020.

⁷ Recent studies suggest that methane emissions from reservoirs even in temperate climates could fall in the range of emissions previously reported for tropical reservoirs. Maeck, A. et al., Sediment Trapping by Dams Creates Methane Emission Hot Spots, 2013.

⁸ Turner, S.W., J.Y. Ng and S. Galelli, 2017, Examining global electricity supply vulnerability to climate change using a high-fidelity hydropower dam model, Science of the Total Environment 590-591, 663-675.

⁹ Grill G., Lehner B., Zarfl C., Mapping the world's free-flowing rivers, May 2019, Nature 569.

¹⁰ EuroNatur, GEOTA, RiverWatch, WWF, Hydropower pressure on European rivers: The story in numbers, 2019.

¹¹ Extracted from: CEER, Status Review of Renewable Support Schemes in Europe for 2016 and 2017, 2018

¹² Bankwatch, Euronatur, RiverWatch, WWF, Western Balkans hydropower: Who pays, who profits?, 2019.

hraniční města a velkoměsta a umožňuje lidem rybařit a plavat v jejím vodstvu nebo chodit po jejích březích.

NAŠE POŽADAVKY

Vyzýváme orgány EU, aby přestaly podporovat výstavbu nových vodních elektráren:

- Je třeba zastavit tok veřejných financí směrem k vodní energetice v Evropě. S ohledem na závazky v rámci evropské Zelené dohody jsou veřejné dotace a půjčky, jež jsou škodlivé pro biologickou rozmanitost a ochranu přírody, nepřijatelné. Zejména vodní energie, včetně malých vodních elektráren, by již neměla být způsobilá pro státní podporu, finanční instituce EU by již neměly žádným způsobem financovat nové vodní projekty.
- Veřejné finance na vodní energii by měly být přesměrovány na ekologickou obnovu stávajících podniků¹³, odstranění zastaralých přehrad a na investice do nízkonákladových, nízkouhlíkových alternativ s nízkým dopadem, jako jsou vhodně umístěné solární a větrné elektrárny v kombinaci s energetickou efektivitou, reakcí na straně poptávky a mnoha formami energetických zásob. Je třeba zvýšit transparentnost schvalování projektů a investic, včetně projektů financovaných zprostředkovateli.

---

¹³ As required under the Water Framework Directive, Birds and Habitats Directives and Environmental Impact Assessment Directive